เรื่องราวของเพลง สาวบ้านแต้

เมื่อพูดถึงวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตของคนอีสานเมื่อประมาณ 60 ปีที่แล้ว เพลงที่สื่อได้ชัดเจนเพลงหนึ่งคือเพลง **"สาวบ้านแต้"** แต่งโดย ธรรมนูญ แสงรังษี ในปี พ.ศ. 2502 โดยเป็นเพลงที่มีทำนองสนุกสนานแบบรำวงภาคอีสาน นิยมร้องกันในงานเฉลิมฉลองต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ วันลอยกระทง และร้องกันทุกภาคในประเทศไทย ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงภาคอีสาน

เพลงสาวบ้านแต้ แต่งโดยใช้คำอีสานสมัยโบราณ ซึ่งแตกต่างกับภาษาอีสานในปัจจุบันค่อนข้างมาก

บ้านแต้ในเพลงนี้ ผู้แต่งหมายถึง บ้านแต้ ตำบลบ้านยาง มีชื่อเป็นทางการว่า “บ้านหนองแต้” อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

ในเพลงนี้จะสื่อถึงภาพบรรยากาศ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทสมัยก่อน ในเนื้อเพลงจะกล่าวถึงความรักของหนุ่มสาวในสมัยนั้น “ผู้แต่งเพลงน่าจะสมมุติตัวละครขึ้นมาเป็นชายหนุ่ม แล้วไปเจอสาวบ้านแต้ ขี่รถจักรยานผ่านมาพอดี ซึ่งสาวคนนี้เคยรู้จักมักคุ้นกันมาก่อน แต่ย้ายไปอยู่ต่างหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลออกไปมาก มาวันนี้สาวกลับทำหน้าเมินใส่ ทำให้เจ้าหนุ่มเลยตัดพ้อด้วยความน้อยใจ ว่าหยิ่งจัง อย่างนู้นอย่างนี้ เขียนจดหมายไปหาตั้งสองฉบับ ก็แต่ไม่ตอบกลับมา สุดท้ายเจ้าหนุ่มก็ไม่วายตามไปเกี้ยวต่อ ด้วยการขอขี่รถจักรยานเคียงคู่ไปด้วย หวังจะไปส่งให้ถึงบ้าน แต่เผอิญว่าบ้านของสาวเจ้า ดันอยู่ไกลเสียเหลือเกิน เลยต้องทนปั่นจักรยานจนขาแทบหมดแรง (ฟังน้ำเสียงท้อว่าหัวเข่าเหนื่อยอ่อนแล้วนะ แต่ไม่ถึงสักที แล้วทำให้คนฟังรู้สึกตลก ขำขันไม่น้อย) ในที่สุดก็ปั่นไปไกลจนถึงเกษตรสมบูรณ์โน่น (ไกลจากบ้านแต้มาก แอบบ่น)”

ขอขอบคุณภาพจาก: https://travel.trueid.net/detail/jBEEER2gvaEB (อติเทพ ส.)

ปัจจุบันสาวบ้านแต้ได้กลายเป็นเอกลักษณ์ของอำเภอเกษตรสมบูรณ์แล้ว โดยจะมีป้ายรูปปั้นผู้หญิงขี่รถจักรยานอยู่เยื้อง ๆ ไปรษณีย์อำเภอเกษตรสมบูรณ์ และในทุกวันที่ 5 เดือนกันยายน ของทุกปีก็จะมีการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ชื่อว่า “งานสืบสานตำนานสาวบ้านแต้” ในงานจะมีการจัดนิทรรศการของหมู่บ้านต่าง ๆ มีการจัดรำวงสาวบ้านแต้ และที่เป็นไฮไลท์คือขบวนสาวบ้านแต้ที่จะมีการนำเอาวัฒนธรรมของสมัยโบราณมาจัดแสดงให้ผู้คนได้ชมกันยาวหลายกิโลเมตร

ขอขอบคุณภาพจาก: https://travel.trueid.net/detail/jBEEER2gvaEB (อติเทพ ส.)

5 กันยายน 2499 - ครบ 66 ปีที่หนุ่มบ้านแต้จากสาวบ้านแต้ไปสะหวีวี่วี วันนี้ตรงกับวันที่ 5 เดือนกันยายน ในเพลงรำวงของสุนทราภรณ์ คือ เพลง “รำวงสาวบ้านแต้” กล่าวถึงหนุ่มสาวที่จากกันใน “วันที่ห้าเดือนกันยายน พ.ศ. สองสี่เก้าเก้า”

ผู้แต่งคำร้อง คือ **ธรรมนูญ แสงรังษี** ส่วนทำนองแต่งโดย ครู**ธนิต ผลประเสริฐ** ซึ่งดัดแปลงจากทำนองจากเพลงพื้นถิ่น**อีสาน เลิศ ประสมทรัพย์ และศรีสุดา รัชตะวรรณ** ขับร้องนำ ในเพลงนี้มีภาษาถิ่นที่น่าสนใจบางคำดังนี้

1. เดียนสาม คือ เดือนสาม เสียงสระเออในภาคกลาง ในภาษาถิ่นอีสานออกเสียงเป็นสระเอีย เช่น มะเขือ-บักเขีย

2. สะหวีวี่วี เป็นการเล่นเสียง มาจากคำว่า วี่ๆ ที่แปลว่า ลิ่วๆ ลิบๆ เช่น จากไปวี่ๆ จากไปสะหวีวี่วี คือ จากไปไกลลิบ

3. เจ้าสิอ่งหลายเด้อ อ่ง หมายถึง ถือตัว หยิ่งทะนง อ่งหลายเด้อ ก็หมายถึง หยิ่งมากๆ

4. เฮ็ดเป้อเซ่อคือกระด้งฝัดข้าว เฮ็ด หมายถึง ทำเป้อเซ่อ หรือเป้อเจ้อ หมายถึงสิ่งที่เป็นวงกลมหรือดอก ถ้าดอกใหญ่เรียก ดอกเป้อเจ้อ ดอกเล็กเรียก ดอกป้อจ้อ ป้อจ้อแป้แจ้ ก็ว่า สรุปความในวรรคนี้คือ ทำหน้าเชิด หรือหน้ากลมๆ บานเหมือนกระด้งฝัดข้าว

5. สายัณห์ตะวันแล่ๆ แล่ๆ หรือ แหล้ๆ หมายถึง สีคล้ำ ในที่นี้หมายถึงช่วงเย็นตอนตะวันจวนสิ้นแสง

6. สักขะยาน คือ จักรยาน (เสียง จ เปลี่ยนเป็น เสียง ส และ กร เปลี่ยนเป็น ข)

7. กล้วยอ้อยเป็นแต่ป่าสอนลอน สอนลอน หมายถึง สลอน เป็นแถวเป็นแนว “ขี่ไปจนหัวเข่าเหนื่อยอ่อน เป็นป่าสอนลอนคือเกษตรสมบูรณ์” จึงหมายถึงขี่รถจักรยานผ่านแนวป่าเป็นแถวเป็นแนวไปจนไกลสุดที่ อ.เกษตรสมบูรณ์

เพลงรำวงสาวบ้านแต้ได้รับความนิยมมาก จนกระทั่งมีการแต่งเพลงอื่นๆ เป็นภาคต่อ เช่น เพลงหนุ่มบ้านแต้ (เพลงนี้อ้างว่าผู้สาวชัยภูมิเรียนวิทยาลัยครู ความว่า "พ.ศ. 2500 สาวซำน้อยเรียนครูอุดร") สาวชัยภูมิเกี้ยวสาวบ้านแต้ ฯลฯ (ฟังต่อได้ที่ https://www.youtube.com/watch?v=5fP3y1A-ivI)

ที่มาข้อมูล:

- เพลงยอดนิยมสุนทราภรณ์ ประกอบโน้ตเพลง สำนักงานหอสมุดกลาง09 พิมพ์ พ.ศ. 2511

- สารานุกรม ภาษาไทย-อีสาน-อังกฤษ โดยปรีชา พิณทอง

-พจนานุกรมภาษาถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

เนื้อเพลง “รำวงสาวบ้านแต้”

บ้านคนรักสุนทราภรณ์ www.websuntaraporn.com

คำร้อง ธรรมนูญ แสงรังษี ทำนอง ธนิต ผลประเสริฐ

(สร้อย)

พร้อม) เดี่ยนสามนกกาเหว่ามันฮ้อง ยูงทองมันมาฮ้องไหว้วอน

หมู่หญิง) จากไปสวีวี่วี หมู่ชาย) จากไปสวีวี่วี

หมู่หญิง) ถ้าบุญเฮามีคงจะได้เจอกัน หมู่ชาย) ถ้าบุญเฮามีคงจะได้เจอกัน

หญิง) จากไปตั้งแต่วันตี้ห้า หมู่หญิง) วันตี้ห้าเดือนกันยายน

หญิง) พอศอสองสี่เก้าเก้า หมู่หญิง) พอศอสองสี่เก้าเก้า

หญิง) เจ้าสิอ่องไล้เด้อเฮ็ดเพ้อเซ่อถือกระด้งฟัดข้าว เจ้าสิอ่องไล่แม่สาวบ้านแต่ขี่ซักขะยาน

หมู่หญิง) สาวบ้านแต่ขี่ซักขะยาน

ชาย) จดหมายไปสองซาบับ ได้ฮับหรือเปล่าคนดี จากไปสวีวี่วี หมู่ชาย) จากไปสวีวี่วี

ชาย) ถ้าบุญสันมีคงจะได้เชยชม หมู่ชาย) ถ้าบุญสันมีคงจะได้ชมเชย

ซ้ำ (สร้อย)

ชาย) สายัณห์ตะวันแล่แล่ สาวบ้านแต้ขี่รถซักขะยาน ขี่ไปทุกถิ่นสถาน หมู่ชาย) ขี่ไปทุกถิ่นสถาน

ชาย) ขี่รถซักขะยานไปกะสันไหมเธอ หมู่ชาย) ขี่รถซักขะยานไปกะสันไหมเธอ

หญิง) เสียใจบ้านอยู่ไกลไปหน่อย กล้วยอ้อยเป็นแต่ป่าสอนลอน

ขี่ไปจนหัวเข่าเหนื่อยอ่อน หมู่หญิง) ขี่ไปจนหัวเข่าเหนื่อยอ่อน

หญิง) เป็นป่าสอนลอนคือเกษตรสมบูรณ์ หมู่หญิง) เป็นป่าสอนลอนคือเกษตรสมบูรณ์

ซ้ำ (สร้อย) 2 เที่ยว

@@@@@@@@@@@@@@@@@@@@@

เอกสารอ้างอิง

โพสต์ ของ ภาษาไทย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.facebook.com/100057285085199/posts/5-กันยายน-2499-ครบ-66-ปีที่หนุ่มบ้านแต้จากสาวบ้านแต้ไปสะหวีวี่วีวันนี้ตรงกับวันท/5625434097501460/ [17 พฤศจิกายน 2569].

บ้านคนรักสุนทราภรณ์. **รำวงสาวบ้านแต้** [ออนไลน์]. http://websuntaraporn.com/suntaraporn/lyric/postlyric.asp?GID=1313 [17 พฤศจิกายน 2569].

อติเทพ ส. . **ตำนานสาวบ้านแต่ขี่สักกะยาน สะท้อนวัฒนธรรมสมัยโบราณ** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://travel.trueid.net/detail/jBEEER2gvaEB [17 พฤศจิกายน 2569].